

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ - ЯК СТРИЖЕНЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОВІДНИХ НАПРЯМІВ ДІЯЛЬНОСТІ АКАДЕМІЧНОЇ КОРПОРАЦІЇ "ЗАПОРОЖЕ" ЧЕРНІВЕЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Автором представлено низку студентських організацій, що діяли у цьому закладі освіти протягом австро-угорського та румунського періодів, змотивовано вибір для аналізу українську академічну корпорацію "Запороже" (1903-1937). Причинами такого вибору стали, на думку автору, кількість членів, різноманітні форми і методи всебічного виховання студентства, тривалий термін діяльності, впливовість у громадському житті тощо. Крім того, таке місце цієї корпорації спричинене систематичним плеканням патріотизму, відваги, фізичного гарту і дисципліни серед її членів.

Ключові слова: студентство, університет, виховання, бумель, пир, фізичний гарт.

Постановка проблеми. Актуальною проблемою сьогодення є забезпечення всебічного розвитку особистості, формування і вдосконалення основних норм, ідеалів, принципів, цінностей, правил поведінки студентської молоді в системі вищої освіти. Розв'язання завдань національного виховання, набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої моральної та міжнародної культури особистості, формування рис громадянина української держави, розвиненого духовно, фізично досконалого, із високим рівнем моральної, естетичної, правової, трудової, екологічної культури, вимагає докорінної перебудови виховної роботи у вищих закладах освіти. Розвиток сучасної педагогічної думки неможливий без осмислення і усвідомлення історичного досвіду. Обізнаність із педагогічними ідеями та освітньою діяльністю видатних діячів минулого та їх творче використання належить до найдієвіших чинників, що зумовлюють прогрес педагогічної теорії та практики. Використання творчих пошуків та знахідок попередників дозволяє поєднати сучасне з минулим, накреслити основні тенденції майбутнього розвитку, забезпечити єдність та наступність історико-педагогічного процесу.

Завдання дослідження: довести, що всебічне виховання було провідним напрямом діяльності академічних студентських товариств краю австро-угорського періоду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Діяльність студентських товариств Чернівецького університету у напрямі виховання молодого покоління, починаючи з дати заснування цього навчального закладу стали об'єктом дослідження ряду науковців – педагогів, істориків. Зокрема, зміст, методи і форми роботи німецьких корпорацій розглядав С. Осачук, особливості польського католицького товариства "Огніско" розглядав А. Горук, певних аспектів виховної роботи у своїх напрацюваннях торкалися Н. Гнесь, В. Мужичок, Ю. Тума, О. Цибанюк. Проте чітко виокремленого дослідження, темою якого би стала виховна діяльність студентських товариств нами не винайдено.

Виклад основного матеріалу. Висхідною умовою сучасного реформування системи національної освіти є вивчення історичного досвіду, що дозволить спрогнозувати її функціонування у перспективі й уникнути помилок минулого. Особливий інтерес у цьому відношенні становить період кінця XIX – початок XX століття, який характеризується інтенсивними соціально-економічними та культурними перетвореннями, великою кількістю реформаторських процесів.

Датою заснування студентського руху на Буковині вважаємо відкриття університету в м. Чернівці 4 жовтня 1875 року. Саме в цьому навчальному закладі протягом австро-угорського та румунського періодів розвитку краю діяли значна кількість різноманітних студентських організацій: об'єднання буковинських студентів "Akademische Lesehalle" (1875), інтернаціональне консервативне об'єднання "Австрія" (1875), румунське товариство "Arboroasa" (1875), німецьке академічне товариство "Dacia" (1876), академічні корпуси "Gothia" (1876) та "Alemania" (1877), академічне об'єднання поляків "Ognisko" (1876), єврейське академічне товариство "Hasmonea", академічне товариство "Humanitas" (1900). До таких українських спілок відносяться студентське товариство "Союз" (1875-1922), товариство "руських студентів" "Карпати" (1894), академічне товариство "Православна академія" (1907), ідеологічне студентське товариство "Залізник" (1934). Кількість членів, різноманітні форми і методи, що забезпечували всебічне виховання студентства, тривалий термін діяльності, впливовість у громадському житті краю дозволяє виокремити з числа цих організацій українську академічну корпорацію "Запороже" (1903-1937). Крім того, таке місце цієї корпорації спричинене систематичним плеканням патріотизму, відваги, фізичного гарту і дисципліни серед її членів.

Звичайно, перша на західно-українських землях українська корпорація дотримувалась первинних принципів корпорантського руху, який найповніше уособлював девіз: "Честь, Свобода, Вітчизна!" [2, с. 788].

Але за своєю формою та товариською атмосферою "Запороже" дотрималось правил "Війська Запорозького", впроваджуючи Генеральну козацьку раду як вищого органу влади; кош як центральний орган управління, присягу, побратимство тощо. Від інших українських студентських організацій вони відрізнялись особливостями організаційної структури та специфікою діяльності. Отже, українські

академічні корпорації – це студентські об'єднання для плекання патріотизму, відваги й дисципліни в малих гуртках. Вони представляли собою ідеологічні організації з обмеженим членством, завданнями яких були презентація студентства та забезпечення його матеріальних і моральних потреб [5, с. 1141].

Проаналізуємо організаційно-педагогічні засади виховання молоді в студентській корпорації "Запороже", роком заснування якої вважаємо 1906 р. (початок 1907?). На початку своєї діяльності корпорація об'єднала у своїх лавах 43 члени під керівництвом П. Мігули. Необхідно зазначити, що ініціатором створення студентської організації саме такого зразка став студент Григорович.

На Генеральній козацькій раді (10 травня 1910 року) прийнято кольори та відзнаки, затверджено статут і вибрано старшину на чолі з Наполеоном Бігарієм. Не останнім у справі його призначення став той факт, що Н. Бігарій був найкращим фахівцем з фехтування в краї, був учасником та переможцем міжнародних поєдинків, відомим консультантом з питань двобоїв.

Молодий студент, який вступив до академічного козацтва як юнак складав присягу на барви козацтва (шапку і стрічку) та на шаблі, зобов'язувався виконувати приписи статуту, правильного, розпорядження старшини та "стояти на сторожі інтересів української нації та оборони українського народу". Отже, виконавча дисципліна та повага до старших розглядалась як один із форм виховання сильного, відповідального, здатного на вчинок патріота свого народу та рідного краю. Присяга складалась у присутності всіх старшин старшим козацтва. Кожний юнак вибирав собі побратима – козака, який допомагав, підтримував, мав право голосу на заходах у разі відсутності.

Отже, українська академічна корпорація "Запороже" створила систему наступності і наставництва, прагнула стимулювати подальшу громадську активність свої членів, намагалась не загубити досвід випускників університету з метою його подальшого використання, зберігала традиції взаємозв'язку із представниками громадськості краю. Почесними членами ставали ті українці, які мали особливі заслуги перед українською громадою – М. Василько, О. Попович, В. Залозецький, Ст. Смаль-Стоцький А. Галіп, С. Яричевський.

Основними засадами на яких базувалась діяльність б'ючої корпорації були 1) виконання всіх обов'язків "чи добровільно перебраних чи накладених"; 2) мужня боротьба за національну та особисту честь; 3) виховання рис характеру та фізичних якостей, що дозволяють прямо дивитися небезпеці в очі; 4) плекання дисципліни, користності як члена суспільства [7, с. 2].

Не зважаючи на те, що метою діяльності студентських товариств передбачалось виховання громадянина Австро-Угорської імперії, статут української корпорації "Запороже" визначав: "Запорожець зобов'язаний реагувати на місці на всяку образу українського народу і його особистої гідності, навіть якби згори бачив, що стоїть перед ворожою перевагою, бо не в певній побіді лежить сатисфакція, а у гідній і відважній реакції" [1].

Отже, виховання свідомого самовизначення, солідарності, честі як окремої особи так і національної, дисциплінованості було спільною базовою засадою діяльності українських студентських корпорацій.

Аналіз діяльності української корпорації "Запороже" до Першої світової війни дозволяє виокремити такі напрями як загально-громадський, культурно-освітній, тіловиховний. Одним із напрямків виховання студентства в українських академічних товариствах виокремлювалось виховання громадянське, яке розглядалось як формування громадянськості як якості особистості, що дає людині можливість відчувати себе морально, соціально і юридично дієздатною та захищеною. Саме воно було покликане виховувати у найкращих представників молодого покоління високих моральних ідеалів, почуття до Батьківщини, потребу служити їй.

Виховання патріотизму у запорожців здійснювалось систематично. Прикладом такої роботи стало спільне виконання студентського гімну "О, Україно, о, люба Ненько в офіційній частині будь-якого заходу. Навіть, якщо приводом стало студентське застілля – "пир". Внутрішня діяльність українських корпорацій відбувалась у власному осередку, який називався кошем. Тут щодня організовувались гра в шахи, співі, танці та відчити, тут проводились тренування з фехтування. Підготовка до проведення та саме проведення національних свят зрозуміло відбувалась тут же. Така систематична організація, однак не мала чіткого розкладу і планування. В фондах Чернівецького архіву збереглась інформаційна довідка, основною тезою якої стало звернення до активних членів української корпорації "Запороже" з метою узагальнити та систематизувати роботу коша. Невідомий автор наголошував на створенні певного розкладу: "Той, хто хоче шаблювати, нехай шаблює і не заважає, тим, хто співає і навпаки" [1].

Звіт про діяльність корпорації за 1912 рік визначає окремими недоліком те, що відчити не плануються та їх теми здебільшого не є на часі або вибрані спонтанно: "Давайте, браття, не відвертатись, а ставитись до відчитів правильно. Хто, як не ви самі зробите їх цікавими та потрібними" [3].

Незважаючи на вільне відвідування кошу та заходів, дисципліна була однією із обов'язкових умов участі в них. Для цього лідери корпорації, які опікувались фехтуванням або шахами, спромоглися чітко розділити заняття та тренування фізичними вправами по часу та дням тижня. Однак двобої на шаблях були у фаворі запорожанців, тому ці вправи мали привілеї по вибору дня та часу проведення.

Не зважаючи на свою певну войовничість та мілітаризованість (заняття бойовими мистецтвами, однострої, чітке підпорядкування) курси танців, вечірки, "маланки" були найбільш популярними серед членів корпорації [8].

Фізичне виховання розглядалось запоріжцями як засіб продовжувати українські лицарські традиції, гартувати не тільки тіло, а й душу, готувати молодь до свідомого дорослого життя на нормах і правилах українського козацтва. Одним із видів фізичних вправ, яким приділялась максимальна увага стало фехтування, або двобої на шпадах (шаблях).

Ще одним популярним у козацтві та тим видом спорту, що активно розвивається, став футбол. Кольорами секції були також малиново-біло-золоті відтинки. Однією з причин розвитку футболу не тільки серед студентської молоді, а й серед любителів цієї гри всього краю стало обладнання придатних для гри майданчиків. Наведемо лише розташування найвідоміших з них: вул. Полева, Монастирсько-Толока, вул. Руська, Монастирсько-Роша тощо.

Ще одною специфічною формою стали так звані "бумель" – загальний урочистий парад вулицями міста у корпоративних одностроях. Метою такого параду стало популяризація ідеї консолідації всього українського народу, проголошення потреби у спільноті української молоді. А також виховання нової генерації освічених, свідомо визначившихся у власній національній належності, фізично розвинених та морально загартованих українців [1]. Такі паради проводились з нагоди різноманітних свят, річниць подій, а саме: дня народження Т.Г. Шевченка (щороку), найпотужніший з яких було проведено 10 березня 1910 року; травневі бумелі присвячені заснуванню першого українського спортивно-пожежного товариства "Січ" тощо [2, с. 791].

Висновки. Отже, обізнаність студентів-членів "Запороже" у подіях на українських землях, їх активна позиція та реакція дозволяють говорити про активну громадську позицію запорожанців. Автором представлено низку студентських організацій, що діяли у цьому закладі освіти протягом австро-угорського та румунського періодів, змотивовано вибір для аналізу українську академічну корпорацію "Запороже" (1903-1937). Причинами такого вибору стали, на думку автору, кількість членів, різноманітні форми і методи всебічного виховання студентства, тривалий термін діяльності, впливовість у громадському житті тощо. Крім того, таке місце цієї корпорації спричинене систематичним плеканням патріотизму, відваги, фізичного гарту і дисципліни серед її членів.

Використані джерела

1. Білінський В. Хроніка українського козацтва "Запороже" / Володимир Білінський. – Чернівці, 1933.
2. Буковина, її минуле сучасне / за ред. Д. Квітковського, Т. Бриндзана, А. Жуковського. – Париж; Філадельфія; Детройт : Зелена Буковина, 1956. – 965 с.
3. Вельничук О. Причинки до історії українського студентства на Буковині / О Вельничук. – Бруклін, 1953. – рукопис.
4. Гнідий В. Чорномор / В. Гнідий. – Філадельфія, 1954.
5. Енциклопедія Українознавства. – Т. 3. – Париж-Нью-Йорк, 1959. – С. 1141.
6. Макдоно Д. Последний кайзер. Вильгельм Неистовый / Макдоно Джайлз. – Москва, 2004. – 170 с.
7. Гарновецький А. Четверть століття / Ананій Гарновецький // Час. – Ч. 1903. – Чернівці. – 7 липня 1935. – С. 2.
8. Центральний державний архів зарубіжної україніки. – Фонд 46. – Документи видавничої комісії "Зелена Буковина". – Оп. 1. – ед. хр. 29. – Романовський Л. Замітки до історії українського студентства на Буковині. – 25 арк.

Kogokar M.

PHYSICAL EDUCATION - AS THE CORE IMPLEMENTATION ACTIVITIES LEADING ACADEMIC CORPORATION "ZAPOROZHE" CHERNIVTSI UNIVERSITY

The author presents a number of student organizations operating in this educational institution during the Austro-Hungarian and Romanian periods, motivated choice for academic analysis of Ukrainian corporation "Zaporozhe" (1903-1937). The reasons for this choice were, according to the author, number of members, various forms and methods of education students a comprehensive, long-term activity influential in public life and so on. In addition, a place of the corporation caused the systematic nurturing of patriotism, courage, physical hardening and discipline among its members. Determined imitation Corporation common burghenshaft traditions, but its members compliance with the Cossack rules. It is proved that the executive discipline and respect for elders considered as one of the upbringing of a strong, responsible, able to act patriot of his people and homeland. Special attention was paid mentoring system that was created in "Zaporozhe", analyzed its content and features. Analyzed general public, cultural, educational, tilovyhovnyy directions of the corporation. Physical education was seen as a means to continue Zaporizhzhya Ukrainian knightly tradition tempered not only the body but the soul, to prepare young people for responsible adulthood on the norms and rules of Ukrainian Cossacks. Maximum attention was paid fencing and football. One reason for the development of football not only among students but also among fans of the game all the land was suitable equipment for playing grounds, given their location. Special attention is paid to the specific form of the researcher "bumel" – general ceremony parade the streets in corporate form. The purpose of this parade was to popularize the idea of consolidation of the Ukrainian people, the declaration needs in community Ukrainian youth, education of the new generation of educated, physically and morally developed seasoned Ukrainian.

Key words: students, university education, bumel, PIR, physical hardening.

Стаття надійшла до редакції 14.08.2015 р.